

Saue vald
HARJUMAA

Lehetu küla arengukava
2025 - 2030

*Sina oled minu maa,
siin on minu töö,
siit lähevad mu teed,
siia tulen ma taas.*

*Mina vastutan sinu
ja sina minu eest.*

(luuleread pärinevad Vaike Rätsepa poolt koostatud Saida sovhoosi kroonikast)

Sissejuhatus

- 1. Küla kirjeldus ja tänane olukord**
- 2. Küla tulevikupilt**
- 3. Küla arengueesmärgid**
- 4. Tegevuskava**
- 5. Arengukava jälgimine**

Sissejuhatus

Lehetu küla arengukava aastateks 2025-2030 on küla tegevuse, eesmärkide ja rahaliste vahendite kavandamise aluseks olev dokument. Arengukava sisaldab ühelt poolt ülevaadet praegusest küla olukorrast, teisalt aga vaatab tulevikku, pannes paika pikemaajalised arengusuunad ja eelistused ning tegevuse kavandamise alused. Dokument on valminud Saue Vallavalitsuse toel.

Arengukava on vajalik selleks, et elu Lehetu külas külaelanikele elamisväärsemaks muuta. Arengukava koostamine aitab ühiselt läbi mõelda küla vajadused ja võimalused; teadvustada küla tugevaid külgi ja nõrkusi. Arengukava koostamisel leitakse võimalusi külaelanike kaasamiseks küla arendamisse ja ühistegevusse. Arengukava ühine koostamine võimaldab sõnastada konkreetsed eesmärgid ja tegevused, mida hakatakse ühiselt ellu viima. Läbimõeldud tegevus on aluseks ressursside efektiivsemale kasutamisele ja seeläbi on võimalik saavutada paremaid tulemusi.

Küla arengukava on uuendatud Lehetu Külaseltsi juhatuse liikmete Olvia Laur ja Kaijaliina Saun ning küla koosolekul osalejate poolt perioodil aprill 2025 – august 2025. Eksperdina on töörühma töösse haaratud Anneli Kana.

1 Küla kirjeldus ja tänane olukord

Küla ajalooline taust

Lehetu küla ajaloost on koostanud ülevaate 2003. aastal OÜ Eesti Isikuloo Keskus. Projekt sündis Lehetu Maanaisteseltsi tellimusel.

Praeguste andmete põhjal võib kindlalt väita asustuse olemasolu praeguses Lehetu külas viikingiajal ja hilisrauaajal (ca800-1200 pKr). Sellele viitavad leiud sovhoosiaegse töökoja lähedalt, samuti mõisahoonest ida poole jääv omaaegne küla ase, praegu muinsuskaitsealune asulakoht. Tõenäoliselt seostub keskaja algusega (13. sajand) ka külasüdames asunud külarahva matmispaik – külakalmistu.

Lehetu küla mainitakse „Taani hindamisraamatus“, mis koostati aastail 1219-1220 ja viidi lõpule 1241. aastal. Küla suurus – neli adramaad – jäi alla keskmise. 1500. aastaks oli Lehetu suurus kahanenud kolmele adramaale.

Küla maad kuulusid algul Kelba mõisale, Lehetu mõis eraldati sellest 17. sajandi algul. Talude arv külas oli selleks ajaks suurenenud, kasvades 18. sajandi alguseks kümne taluni. Põhjasõda ja sel ajal toimunud rahvastikukaotused (nälg, katk jm) kahandasid küla tunduvalt, 1744. aastal oli külas vaid kuus talu kahe ja poole adramaaga.

18. sajandi lõpuni kuulus Lehetu mõis mitmetele omanikele, kellest enamus ei elanud Lehetus. Siin hakkasid elama alles Klugenite suguvõsa liikmed, kes valdasid mõisa kõige kauem (1765-1857). ka järgmised omanikud – Maydellid – elasid Lehetu mõisas. 20. sajandi alguses vahetas mõis jälle tihti omanikke. Lehetu mõisa viimane omanik oli Edgar Meikov. Lehetu mõis likvideeriti 1924. aastal ning selle vara müüdi kohalikele asunikele ja teistele soovijatele.

Nagu kõikidest mõisapiirkondadest sai ka Lehetust 1866. aastal Lehetu vald. See oli maakonnas üks väiksemaid. Lehetu vald liideti valdade liitmise protsessi käigus 1891. aasta Riisipere vallaga. 1916-1917. aastal oli Riisipere valla nimi Sergejevi (Sergei) vald. 1938-1939. aasta vallareformi käigus kaotati ka Riisipere vald ning selle alad läksid suuremas osas Nissi, vähemas osas Varbola valla alla.

Lehetus anti lastele kooliharidust juba 18. sajandil. Koolimaju tollal veel ei olnud, õpetust anti mõnes suuremas talutoas. Hiljemalt 1868. aastal oli kool Lehetus olemas. Esimesed täpsemad andmed kooli kohta on 1870. aastast, kui seal oli 20 õpilast. 1900. aasta talvest Lehetus kooli enam ei olnud. Hiljemalt 1932. aastal aga tegutses Lehetus taas 6-klassiline algkool. Kuna kool asus tegelikult Nurme külas, nimetati see 1940. aastal ümber Nurme algkooliks.

Taludest on kõige vanemad Mäe, Vainu, Paju talud, Kuusiku, Rehemäe hajatalud ning veskikoht (hilisem Vanaveski). Nende vanus on üle 300 aasta. Talude päriseks ostmine toimus teiste piirkondadega võrreldes hiljem. Siiski oli 1913. aastaks päriseks ostetud seitse talu umbes kahekümnest. Popsitalusid oli Lehetus vähe.

Talupidamise kallidus tingis rahva lahkumise Lehetust. Kuigi 19. sajandi keskpaigani tuli valda

juurde ja lahkus umbes sama palju inimesi, hakkas 1860. aastatest ülekaalu saavutama väljaränne. Peamine tõmbekoht oli Tallinn, kuid liiguti ka paljudesse naabermõisatesse ning -kihelkondadesse. 1881. a elas Lehetu mõisapiirkonnas 138 elanikku. Valdade liitmise ajal oli Lehetu vallas 61 meeshinge.

Seltsitegevus oli enne Teist maailmasõda Lehetus tagasihoidlik, tõenäoliselt osaleti Riisipere ja Nissi organisatsioonide tegevuses.

Edasised kättesaadavad andmed on aastast 1945 ning pärinevad Saida sovhoosi kroonikaraamatust nr 1, mille on koostanud Vaike Rätsep.

Pärastsõjaaegset Lehetu küla elu on kõige rohkem mõjutanud Saida sovhoos, mis organiseeriti 9. aprillil 1945. aastal. Samal aastal moodustati Lehetus Eesti Energia Ellamaa Turbatööstuse Tööliste varustamise osakonna abimajand „Paju“, kuhu kuulusid mitmed talud. Aastate jooksul ühinesid osa taludest erinevate piirkonna kolhoosidega, kuid Juhani talu püsis üksiktaluna kuni 1950. aastani, mil see liideti Saida sovhoosi külge. Samuti anti abimajand „Paju“ 1949. aastal üle Saida sovhoosile. Lehetu talude ja abimajandi baasil moodustati Saida sovhoosi Lehetu osakond.

Veel esimesel sõjajärgsel kümnendil oli Lehetu üksikute taludega küla metsa, padrikute ja soode keskel. Talud asusid nagu saartel, kevaditi lainetas kõikjal tulvavesi. 1953. aastal alustati Lehetus maaparandustöid, mille käigus ehitati Lehetus siseteid 8,5 km ulatuses.

Ehitustöö külas algas 1952. aastal, mil kohandati vanad taluehitised perekondadele korteriteks, ehitati loomakasvatushooneid jne. 1954. aastal tabas siinset paikkonda suur tulekahju, mis hävitas peaaegu kõik hooned. Tulekahjus hävis ka 33 mullikat. Pärast tulekahju ehitati mõned elumajad, saun, töökoda, kontor ja kaasaegsete tingimustega kortermaja, kauplus. Hiljem hakati ehitama kõrghoonet – 4-korruselist 16 korteriga elumaja 1970. aastate alguses.

1957. aastal toodi Saida sovhoosi keskus Lehetusse, sest asukoht oli sovhoosi alade keskel. 1953. aastani oli Saidal oma jõujaam elektrienergia tootmiseks, siis saadi Kernu alajaamast korralik elektrivool. Korralik tööstusvool jõudis külasse 1961. aastal. Küla telefoniseeriti 1960. aastal. Aastatel 1961-1962 nimetati Saida näidis-katsesovhoosiks, kuna peeti Keila rajoonis kõige perspektiivikamaks majandiks. Sovhoos korraldas rajooni spetsialistidele seminare ja nõupidamisi. Aastatel 1961-1968 andsid sovhoosi spetsialistid Turba Keskkoolis tootmisõpetuse tunde ning viisid läbi praktilise töö tunde sovhoosis. 1964. aastal avati söökla, 1967 avati lasteaed algul ühes korteris, järgmisel aastal aga uus 50-kohaline lasteaed.

Küla töösaavutusi on mitmeid: sovhoos esines põllumajandusnäitustel Eestis ja Moskvas nii hobuste, sigade ja lehmadega ning saavutas palju kordi kõrgemaid ning esimesi auhindu. 1962. aastal toodi Lehetu lautadesse hollandi mullikad. Esimesed masinlülpsid agregaadid toodi 1965. aastal. Kunstlik seemendamine algas 1959. aastast.

Ka vaba aega sisustati kasulikult: tehti sporti, kunstilist isetegevust, käidi ekskursioonidel. Külas oli näitering, naisansambel, meeskvartett.

1993. aastal likvideeriti Saida sovhoos ning selle baasil rajati Saidafarm OÜ, mis spetsialiseerus mahepõllumajandusele. Koos sovhoosiga suleti ka söökla. 1995. aastal asutati Seve Ehituse Aktsiaselts, mis toodab ja püstitab elementmaju. MTÜ Lehetu Maanaisteselts rajati külaelu arendamiseks 1997. aastal, mis 2005. aastal nimetati MTÜ Lehetu Külaseltsiks. Lasteaed suleti aastal 2000. Kauplus vahetas omandivormi korduvalt kuni erakätes olles aastal 2004 suleti. 2013. aastal suleti Lehetu raamatukogu ja käesoleval ajal on Lehetu külakeskuses võimalik lugeda ning laenutada ajalehti, ajakirju ja kasutada internetiteenust.

Küla paiknemine

Lehetu küla asub alates 2017. aastast Kernu valla, Nissi valla, Saue linna ja Saue valla ühinemise järel Saue vallas. Kuni selle ajani asus Lehetu küla Nissi vallas. Kaugus Saue valla Riisipere halduskeskusest on 10 km ja Turba alevikust 4 km. Kaugus Tallinnast on 55 km ning Haapsalust 50 km. Tallinn-Haapsalu maantee jääb 5 km kaugusele ning Tallinn-Pärnu maantee 15 km kaugusele. Ühendused suuremate valla asulate, Tallinn-Haapsalu ja Tallinn-Pärnu maanteega on asfaltkattega. Lehetu asub tõmbekeskuste seisukohalt perifeerses alas. Esimese tasandi tõmbekeskuseks on

Tallinn ning teise tasandi tõmbekeskuseks Turba ja Riisipere alevikud.

Küla looduslikud olud

Küla pindala on 29,97 km². Sellest 39% moodustab metsamaa ja 24% haritav maa. Küla lõunapiiril voolab 9 km ulatuses Ellamaa oja, millesse suubub 6 km pikkune põhja-lõuna suunal läbi küla voolav Turba peakraav.

Maastik on tasane ja soine. Küla lõunanurgas on kaks vääriselupaika, mis küll ei sea piiranguid. Vanaveski läheduses asub puisniit.

Küla majanduslikud olud

Lehetu külas asuvad järgmised ettevõtted:

Saidafarm OÜ – tegevuseks mahepõllumajanduse viljelemine.

Seve Tehased OÜ – tegevuseks on elementmajade tootmine ja püstitamine.

Lehetu Auto OÜ - tegevuseks on kaubaveod ning mootorsõidukite osade ja lisaseadmete müük.

Kui mõne ettevõtte tegevus on peatunud, siis alates 2006 aastast on Lehetu inimeste ettevõtlikkus kasvanud. Lehetu külla on registreeritud järgmised ettevõtted: Lehetu Mats OÜ, ProMerk Pluss OÜ, Skaperin OÜ (Delis Catering), Yacht Trans OÜ, Toiduvõlur OÜ, OÜ Vetricon, Wiigland OÜ, Saidabull OÜ, Nordwise OÜ, Yachtconsult OÜ, MoblePro OÜ, Angli OÜ, Servicepark OÜ, Kairi Assisting OÜ, Atolix OÜ, Rentelis OÜ, Bilansibüroo OÜ.

Kortermajade haldamiseks on külas asutatud korteriühistud.

Isikuteenuste olemasolu kohapeal puudub. Lehetu külast 4 km kaugusel asub Turba alevik ja seal on kauplus, tankla, juuksuri ja manikööri teenused.

Avalikud teenused - lasteaed, põhikool, spordihoone, perearstikeskus ja hambaravi teenus asuvad Turba alevikus. Lehetu külakeskuses on võimalik lugeda ja laenutada raamatuid, ajalehti, ajakirju, kasutada internetiteenust, lastele ja noortele toimub 2 x kuus loovtöö ring ja täiskasvanud saavad 3 korda nädalas osaleda pilatse tunnis. Huviringides on võimalik käia Turba ja Riisipere kultuurimajades, Turba spordihoones ning ka Keilas või Tallinnas. Täiskasvanute koolitused toimuvad soovi korral, nt toidu valmistamine ja ettevõtjad koolitavad oma töötajaid vastavalt vajadusele.

Küla infrastruktuur

Elektrivarustus on külas korralik. Kvaliteet on suhteliselt hea, kuid tormiste ilmadega võib esineda katkestusi - põhjuseks on metsa läbivad elektriliinid, millele kukuvad murduvad oksad.

Ida-lääne suunal läbib küla ääreala Paldiski sadamat Via Balticaga ühendav Vasalemma-Riisipere-Varbola tee. Küla keskusest viib asfaltkattega tee 4 kilomeetrit loode suunas asuvasse Turba alevikku. Turba juurest möödub külale lähim oluline magistraal Ääsmäe-Haapsalu-Rohuküla maantee. Teine suur küla lähedusest mööduv maantee on 15 km ida suunas asetsev Tallinn-Pärnu maantee.

Ajalehtede ja muu posti kättesaadavus on hea - posti toimetatakse Lehetusse teisipäevast kuni laupäevani. Ajalehtede ja ajakirjade müük toimub Turba kaupluses. Postipakke saab saata ja tellitud pakke saab kätte Turba kaupluse juures asuvatest Omniva ja DPD postipaki automaadist. Toidu- ja tööstuskaupu saab tellida e-selverist ja rimi e-poest ning kuller toob kauba kohale.

Enamus Lehetu majapidamistest on ühendatud tsentraalsesse veevõrku ja varustatud ühiskanaliseerimisega. Joogivee kvaliteet on hea, sest 2013. aastal renoveeriti Lehetu reoveepuhastusjaam.

Prügiveo teenust osutab RAGN-SELLS AS. Eramajade prügimajandus on lahendatud individuaalselt.

Lehetu küla teeviitadest on olemas eelnimetatud suurematel maanteedel suunavad viiad ning külla sissesõidul on Seve Tehased OÜ, Saidafarm OÜ ja Lehetu külakeskusesse suunavad viiad.

Telefoniside võimalust pakuvad Telia, Elisa ja Tele2. Interneti ja televisiooniteenust pakuvad Telia ja Elisa ning osad külaelanikud kasutavad ka satelliittelevisiooni teenust. Lehetu külakeskuses on avalik internetipunkt.

Küla elanikkond

Valdav enamus küla elanikkonnast elab küla keskuses, kuid esineb ka hajaasustust. Rahvastiku soolis-vanuseline jaotus (01.04.2025)

Vanus	Mees	Nais	Kokku
0-4	4	2	6
5-9	6	6	12
10-14	3	8	11
15-19	7	4	11
20-24	5	7	12
25-29	5	3	8
30-34	8	11	19
35-39	12	1	13
40-44	4	3	7
45-49	9	6	15
50-54	8	6	14
55-59	2	5	7
60-64	7	10	17
65-69	7	5	12
70-74	2	2	4
75-79	4	4	8
80-84	0	0	0
85+	0	1	1
Kokku	93	84	177

Küla rahvastik on noor - kuni 20 aastased moodustavad 23% kogurahvastikust. Tööealisi elanikke on 63% ja pensioniealisi on 14%.

Küla elanikkond on viimase 5 aasta jooksul stabiilne püsinud. Kui 2019. aastal oli külaelanike arvuks 177, siis 2025. aastal on külaelanikke samuti 177 (rändestatistika puudub).

Küla inimkapital

Külaelanikke on kõigvõimalikelt elualadelt. Valdav osa elanikke omab kesk- ning keskeri haridust ja leidub ka kõrg- ning põhiharidusega inimesi. Osa inimesi on läbinud ka erialaseid või teisi täiendkoolitusi.

Külaelanike koostöö

Külaelanike omavaheliste suhete aktiveerimiseks asutati 1997. a Lehetu Maanaisteselts, mis 2005. aastal nimetati ümber Lehetu Külaseltsiks. Seltsi põhiliseks ülesandeks on külaelanike kaasamine külaelu arendamisse, et elanikel oleks elamisväärne ja turvaline elukeskkond. Külaseltsi ülesandeks on veel koordineerida ja planeerida organisatsiooni sisest tegevust, pakkuda külaelanikele vabaaja veetmise võimalust, koolitust ja nõustamist, toetada noorte omaalgatust ning pakkuda tegevust loovtöö ringis ja vajadusel kaitsta ning esindada külaelanikke suhetes riigiorganitega.

Seltsil on välja kujunenud traditsioonilised ühisüritused, aga alati ollakse valmis ka uuteks väljakutseteks. Seltsi kasutuses on endine lasteaia hoone, mida jõudumööda renoveeritakse.

Lehetu küla ettevõtjatega on sõbralik koostöö, sest nemad on meie ürituste sponsorid ja osalevad ka ise koos oma kollektiividega seltsi poolt korraldatud sündmustel. Vallavalitsuse ja kohalike

volikogu liikmetega on hea koostöö - tunneme oma tegevuses nende toetust. Tihe koostöö on seltsil Riisipere ja Turba kultuurimajadega.

Väljaspool valda teeme koostööd Kodukant Harjumaaga, Lääne Harju Koostöökoguga ja HEAK-iga. Heameelega võtame osa nende poolt korraldatud koolitustest ja üritustest.

2 Küla tulevikupilt

Aastal 2030 on Lehetu külas:

1. Elanikele elamisväärtus ja turvaline elukeskkond
2. Külaelanike hulgas populaarne külakeskus
3. Aktiivne koostöö omavalitsusega ja teiste organisatsioonidega
4. Rõõmsad, koostöövalmis, koolitatud ja tulevikku uskuvad inimesed, kes oskavad oma kodukohta väärtustada ja hoida.

3 Küla arengueesmärgid

1. Aktiivne külakogukond, kellel on tugev identiteet, kes seisab küla hea maine eest, kes osaleb üksmeelselt ühisüritustel.
2. Toimiv külakeskus, kus on raamatukogu, avalik internetipunkt, saal, köök, wc, saun, käsitöötuba, noortetuba, panipaigad ja mis on avatud kõigile külaelanikele.
3. Aktiivselt tegutsev selts, mis on koostöövalmis omavalitsusega ja teiste organisatsioonidega.
4. Küla suutlikkus ise oma elu korraldada ja juhtida.

4 Tegevuskava

Lehetu küla arengukava tegevuskava 2025-2030

Valdkonna tegevused	Aeg	Täitja/vastutaja/rahastaja	Tulemus
1. Kultuur ja haridus			
Huvitegevuse ja sündmuste korraldamine vastavalt väljaselgitatud huvidele, eale ja harjumustele	jätkuv	Külaselts (KS), vabatahtlikud	X sündmust X osalejaga
Uute algatajate innustamine ja toetamine nende tegevuses	pidev	KS, vabatahtlikud	X arv organisaatorit on lisandunud
2. Turvalisus ja heakord			
Töötav naabrivalve	pidev	Külaelanikud, KS, KOV, MTÜ Eesti Naabrivalve	Asutatud Naabrivalve piirkond. Külaelaniku kodust ära olemise ajal naabri julgus tunda huvi naabri korteris või õuel toimuva vastu

Lehetu küla läbiv tee muuta küla keskuses liikluskorralduslikult õuealaks	2026	KS, KOV, Transpordiamet	Veoautod, mis sõidavad läbi küla, on suunatud sõitma kõrvalteele
3. Transport ja kommunikatsioonid			
Valgustatud Lehetu-Turba kergliiklustee	2030	Koostöös KOV+fondid	Kasusaajad –ca 180 Lehetu elanikku ja ca 900 Turba elanikku
4. Ettevõtlus			
Kolmnurkse haljasala korrastamine pargiks ja koerte harjutusväljak näituste ning demonstratsioonide korraldamise võimalustega, autode parkla, DC	2025 -2030	KS, KOV, partnerid	Korrastatud haljasala koos vajalike rajatistega
5. Külakogukond/külakeskus			
Külakeskuse renoveerimine lähtuvalt planeeritud tegevuste vajadusest - Maaküte; - Elektri-vent.süsteem; - Saun - Ruumide remont vastavalt tegevuste vajadusele; -Parkla; -Uus aed koos väravaga Külaseltsiga on liitunud uusi aktiivseid liikmeid, kes panustavad vabatahtlikku tegevusse.	2025-2030	KS, KOV, fondid	Korrastatud külakeskus
Info levitamine külaelanikele, partneritele, huvilistele erinevate kanalite kaudu (e-posti loend, koduleht, Facebook, teadetetahvlid)	pidev	KS	

5 Arengukava jälgimine ja korrigeerimine

Iga-aastaselt külaseltsi üldkoosolekul toimub aastase tegevuse tutvustamine, seatud eesmärkide täitmise esitlemine ja hindamine, arengukava ülevaatamine, korrigeerimine ja täiendamine. Arengukava seirega tegeleb MTÜ Lehetu Külaselts. Arengukava vastuvõtmisest ja muudatustest teavitatakse Saue Vallavalitsust.

